

ЗОРАНА ОПАЧИЋ

ОБРИСИ НОВЕ ПРОЗНЕ ПАРАДИГМЕ У МАЛОВИЋЕВОМ РОМАНУ „ЈЕДРО НАДЕ”¹

Измењени обриси савременог света, заснованог на неоколо-нијалним премисама које обликују локалну политику, а самим тим и опору, криминогену стварност, у коме долази до ерозије етичких норми и обезвређивања људског интегритета, пружају невеселу слику епохе и наговештавају антиутопијску слику блиске будућности. Улога нове књижевности је, по мишљењу писца средње (или млађе) генерације, рођених „након седамдесете године прошлог века, који су на књижевну сцену ступили у време распада готово свих могућих система вредности”,² да критички промишља такву стварност, да поставља питања и демистификује токсичне друштвене појаве: „Бити декларативно субверзиван, антиглобалистички активираан у књижевности, постало је питање морала.”³ Ова чињеница сведочи о формирању нове поетичке парадигме савремене српске прозе и установљењу новог продуктивног те-

¹ Никола Маловић, *Једро наде*, „Лагуна”, Београд 2014.

² Навод из манифеста књижевне групе Проза на путу: <http://prozanaputu.com/index.php/manifest/46-proza-na-putu.html>.

„Зато наша књижевност, користећи најразличитије могуће поетике, ипак тежи једном: уместо да гради стереотипе, жели да их доводи у питање, уместо да свет посматра као збир очигледности, она га види као низ знакова које треба тумачити или, ако хоћете, читати. (...) Наша књижевност, уз све могуће разлике, жели да постави питања која се не смеју поставити, да детабуизира наш културни простор и коначно једном створи простор за слободно мишљење и изрицање тог мишљења, јер смо некако уверени да то значи реч демократија” – Владимир Кецмановић, Слободан Владушић, Никола Маловић, Дејан Стојиљковић, Марко Крстић, „Упркос свему књижевност”: <http://prozanaputu.com/index.php/manifest/56-uprkos-svemu-knjizevnost.html>.

³ Милета Аћимовић Ивков, „Коначно медитерански роман. Разговор са Николом Маловићем”, *Лейолис Мајнице српске*, год. 184, књ. 481, св. 6, јун 2008, 1119.

матског језгра.⁴ Поетика бокелског писца Николе Маловића, чијој романескној прози је посвећен овај чланак, припада овом схватању улоге књижевности, о чему се и сам аутор више пута изјаснио. Маловић књижевност види као „дијагностиковање болести савременог свијета” и указивање на опасности „научно-техничке & друштвено-политичке моћи.”⁵ Ова парадигма такође подразумева и дистанцирање, па и критички отклон у односу на поетичка начела постмодерне: „Све мање себе видим у удрузи постмодерниста. Постмодернизам је обезвриједио све, потом рециклирао све што је обезвриједио, па трчи и даље. Мени је до указивања на вриједности, маниром новог архаизма (...), до духовног реализма, до обнове свих наших идентитета.”⁶

Појединац данашњице суочава се са хипнотишућом силом технологије која тежи да га поништи као мислећег субјекта и трансформише у *homo consumericus*-а. „Валоризујући једино трагање за самоостварењем, потрошачко доба подрива уљудност, минира храброст и вољу, више не нуди ни неку вишу вредност ни разлог за надање.”⁷ Неоколонијални свет не заснива се на доминацији конкретне земље, већ произилази из глобалне урбанизације „којом се формира нови ентитет: центар империјалне државе у чији састав улази мрежа колонија”.⁸ Или, како то у Маловићевом роману политичар експлицитно казује: „... морамо што је брже могуће да кренемо ка једној свјетској влади, једној свјетској религији, под једним свјетским вођом. Оно што желимо је човјек или друштвена величина способна да задржи народ лојалним и избави нас из економске мочваре у коју тонемо.”⁹ Памтити значи постојати, а управо је то оно што се укида у свету привидно окренутом будућности.

⁴ Новој прозној парадигми припада и роман Слободана Владушића *Ми, избрисани* („Лагуна”, Београд 2013). Иако је радња смештена у различите регионе (Владушићев роман у војвођански град, а Маловићев у бокоцоторски Пераст), иако њихови јунаци припадају различитим социјалним категоријама (у првом случају јунак је професор књижевности, оптерећен породичном трагедијом који живи од насловљавања порно-филмова, а у другом јунак потиче из старе аристократске бокелске породице и успешан је пословни човек) и суочавају се са сасвим другачијим животним околностима, њих у основи муче исти проблеми и суочавају се са феноменом зла које у њихове животе уносе интереси крупног капитала и политике.

⁵ Александар Дунђерин, „Никола Маловић. Поштена плаво-бела формула” (интервју), *Печай*, 21. 07. 2011: <http://www.pecat.co.rs/2011/07/nikola-malovic-postena-plavo-bela-formula/>.

⁶ М. А. Ивков, „Конечно медитерански роман...”, 1120.

⁷ Жил Липовецки, *Доба њразине. Огледи о савременом индивидуализму*, „Издавачка књижевница Зорана Стојановића”, Сремски Карловци – Нови Сад 2011, 174.

⁸ Слободан Владушић, *Црњански, Меѓалойолис*, Службени гласник, Београд 2011, 16, 35.

⁹ Н. Маловић, *Једро наде*, 240.

Различитим механизмима појединац се подстиче да пригрли над-национални, глобални идентитет, а посебно су притиску изложени припадници малих култура.

У том дискурсу можемо разумети и стварање Николе Маловића, који, пишући о судбини малих приморских градова који бивају погођени интересима крупног капитала који наступа под велом демократије и просперитета, у својој прози обликује девијантну, карикатуралну слику стварности: „Глобализам убрзано топи идентитете, националне, полне, расне, вјерске. И генерише море нових проблема, данас готово нерјешивих. Мир је могућ само уколико с позиција дефинисаних себе ми разговарамо с дефинисаним другим. Хоће ли бити тога, разговора човјека с човјеком, ако стално пред собом имамо људе професионално обучене да из политичких разлога само суперлативирају, да се у јавности надају бољем, а сами су недефинисаних идентитета.”¹⁰ Наравно да Маловићева проза није само књижевност са тезом. Роман *Једро наде* (2014) грађен је стилски полифоно. Напоредно са сатиричним приповедним дискурсом (злосрећна судбина медитеранског града у раљама интернационалног капитала) као противтежа реализован је историјски наратив о богатој историјској и културној баштини града Пераста, а ова два приповедна тока испреплетена су са лирском љубавном причом између лепе кустоскиње музеја и јунака Николе Смекије, италијанског индустријалца, пореклом Пераштанина, који се враћа у завичај својих предака. Сабирање наративних слојева упечатљиво је изведено у завршној, симболичкој сцени романа. Стилском разуђеношћу приповедања Маловић се отима од једнозначности ангажованог наратива и сведочи о многострукости животне стварности.

Фантастика или реалност

На први поглед, Маловићева проза изгледа измештена из стварности према непосредној, антиутопијској будућности. Она се у само у извесном смислу може сместити у фантастику орвеловског типа. Маловић међутим жели да сведочи о могућим обрисима света. Улога књижевности по њему је активистичка и треба „да артикулише оно што се већ може да чује и види иза окуке наших дана”.¹¹ Стога се приказани догађаји најпре могу одредити у оквиру категорије чудног – они делују несхватљиво и натприродно, али су могући и објашњиви. На мотивацијску условност о којој

¹⁰ М. А. Ивков, „Коначно медитерански роман...”, 1120.

¹¹ У: А. Дунђерин, „Никола Маловић...”

говоримо упозорава и сам аутор: „Не чини ми се да *Једро наде* приказује кулисе футуристичког свијета (...) Апликација за легално прислушкивање било кога на било којој Ци Пи Ес тачки не постоји (...). Апликација за легално гледање видео снимка понад било које Ци Пи Ес тачке не постоји, али ми знамо да је могућа, и да је оперативна. Стога не бих рекао да *Једро наде* оперише с оним што ће се догодити сутра, већ једино и искључиво – оним што се подуже већ догађа са свима нама.”¹² Јунаци *Једра наде* крећу се у свету који је у потпуности контролисан невиђеним технолошким достигнућима. Тематизовање догађаја који ће у непосредној будућности готово сигурно бити примењивани значи да аутор жели да конструише изоштрену, а не натприродну слику стварности, ону у којој можда већ егзистирамо, али то нисмо још спознали.

Поетичка целивитоси збирке и романа

Напомена („поетичка нотица”) на крају романа да збирку прича *Пруџасићојлаве стиорије*¹³ и роман *Једро наде* треба посматрати као „органску поетичку целину”, „уникатни дуални прозни систем”,¹⁴ без обзира на њихову жанровску разноликост, има своју дубоку оправданост.¹⁵ Наиме, смисаоно језгро романа проистиче из замисли *йлавих* и *белих* прича, објављених четири године раније. Живот без супстанцијалности, опседнутост техником и застрашујућа моћ глобалне мреже која преузима улогу Бога, репресивни терор назовидемократског друштва над елементарним људским правима, укључујући и право на живот, губитак свих етичких норми, објективизовање људи – кључни су мотиви заједнички у приповедној збирци и роману. Поништавање људских слобода и објективизација појединца у савременом свету реализује се у Маловићевој приповедној прози у хиперболизованом, сатиричном облику. Ропство се у причи „Демокраси” експлицитно

¹² Никола Маловић, „Век у којем је загађено и време. Разговор водила Тамара Крстић”, *Лейоис Мајице српске*, књ. 494, св. 5, новембар 2014, 710.

¹³ Никола Маловић, *Пруџасићојлаве стиорије*, „Лагуна”, Београд 2010.

¹⁴ Н. Маловић, *Једро наде*, 313.

¹⁵ „Ријеч је о уникатном дуалном прозном систему у савременој српској књижевности и као таквог га, све вријеме, ваља узимати у обзир. Однос између ова два дјела је асиметричан, прије свега у габариту, но и по насловима, и по антиглобалистичким идејама којима су прошивене, те књиге сасвим дијеле актуелне ставове и прожимају неке од карактера. Фамозни Адам Оз, рецимо, промовисан је први пут у *Пруџасићојлавим стиоријама*, не у *Једру наде*. Оно што се није могло да каже романом, надопуниле су приче, и обратно. Кад кажем да се нешто није могло да каже романом, тада мислим на жанр, гдје су извијесне идеје покретније и брже уколико се нађу у контексту краће форме” (Н. Маловић, „Век у којем је загађено и време...”, 716).

именује као „највиши цивилизацијски облик демократије”¹⁶, а млади и снажни робови постају потрошна роба која се купује преко огласа и убија по жељи. Тематско и идејно језгро романа представља прича „www.kotor.com”. Мотив наоко миротворног, злослутно црног Брода („Брод је црну сјену бацао пркосећи сунцу”¹⁷) који доноси несрећу и похару у Котор, под велом Пројекта *Једро мира* („та је пловидба била *ѿерформанс*”¹⁸), непосредно најављује приповедну ситуацију *Једра наде*. Као и у роману, брод стиже из Уједињених земаља и окупира град поступно, по етапама: НВО активистима, проституткама, неподношљивим смрадом који обавија град, пљачкањем становништва, а затим и својеврсним данком у крви (незапослени младићи укрцавају се на брод) и коначно, смртоносним болестима којима десеткује становништво. Осим мотивске и поетичке сродности, у причама се чак појављују и ликови истог имена или сродне судбине (девојка с мора из „Камелије” налик је Марији, Адам Оз¹⁹ и други). Пошто приповедају о људима из различитих средина али са истим проблемима, *сѿорије* дају полифони контекст за романескну прозу *Једра наде*.

Теологизовање *ѿехнолоѿије*

Ова приповедна раван проистиче из виртуелног света који је загосподарио нашим животима више него што смо спремни да признамо. Наиме, у Маловићевом роману сваки дах, израз лица, покрет

¹⁶ Н. Маловић, *Пруѿасѿојлаве сѿорије*, 11.

¹⁷ Исто, 104.

¹⁸ Исто.

¹⁹ Лик Адама Оза представља прототип бескрупулозног, анационалног макијавелисте, трговца и политичара данашњице. Као такав, он се јавља као стални јунак Маловићеве прозе. У причи „Жена је опипала колико је желим” он је демонски вешт поверилац који штедро кредитира јунака, трговца деоницама („из понуде у понуду, из посла у посао, само ме задуживао. Увлачио ме у причу пуну номиналних нула, наизглед пуну пара иза сљедећег дана на берзи”; Исто, 90), задужујући га до оне тачке кад прераста у његовог господара – идентично као и у роману *Једро наде*. Јунак је стављен пред ултиматум да прода све изворе пијаће воде или изгуби све што има. Из перспективе прагматичности савременог доба, избор јунака да радије бира финансијску пропаст него пропаст свог завичаја делује изненађујуће („Преломио сам. Не дам воду. Не дам, бре”; Исто). Међутим, јунак се потписује ћирилицом, што сведочи о његовој припадности српском народу, а ово одређење подразумева својеврсни бунтовнички дух и љубав према слободи, што се експлицитно наводи у причи „Демокраси”, у којој балкански робови православне вере нису препоручљиви: „Знате како је са хришћанима, посебно православцима, они мимо других вјероисповједника држе до осјећаја властите слободе” (Исто, 14). (Оз се јавља и у причи „ани му سماх меуниверситат олбрајт” као славни, тајанствени професор тетоваже и члан тајних удружења: „Професор др Адам Оз, *Суверени велики имѿерајѿор, татѿо мајстор, бизнисмен, биолог, егзобиолог и екстрасенс*”; Исто, 37).

и разговор прате се и снимају свемоћним Гугл апликацијама које постају средство апсолутне контроле: Google ear (ухо) послушкује и снима сваки разговор, Google Map и апликација Follow me проналази сваког у просторној тачки, Google Just приказује појединца у реалном времену, а Google Arm позиције чипованих војника Уједињених земаља. Гугл задире и у најинтимније тренутке: јунакиња имена са библијском симболиком, Марија, сазнаје да је трудна уз помоћ Google Fertile апликације. Овај мотив постоји и у *Пруџаској* *лави* *сјоријама*. Јунак приче „Камелија” користи апликацију Google Earth за осматрање лепе приморкиње: „Ни Бог је није интензивније посматрао”,²⁰ а у причи „Чаробни штапић, *Нимбус 2012*, Soul” уводи се мотив свевидећег технолошког *ока* које је у стању да ишчитава људске мисли и претвара их у текст на дисплеју телефона („Прочитао сам је на дисплеју”²¹). *Нимбус* је свемоћни модел телефона за којим жуди добростојећи младић, коме технолошке направе значе много више од стварног живота и емотивних веза.²² Оно што је спадало у божанску моћ сада проистиче из технологије, која постаје нова религија: „*Нимбус* је био иновација већа од сваког очекивања. Био је веће откровење од Гласа из купине. *Био је њо* *технолошки Христ*.”²³ Све ово води дехуманизацији: хуманизовању предмета и опредмећивању појединца.²⁴

Дивинизовање технологије развијено је у роману у један од основних мотивацијских поступака. Онај ко контролише информације с лакоћом успоставља контролу, пошто претходно девастира постојеће вредности и економски уништи земљу коју жели

²⁰ Исто, 122.

²¹ Исто, 83 (подв. З. О.).

²² Маловић овом причом показује како техничка помагала буде најгоре у људима. Сопствену несигурност у своју привлачност или сексуалну моћ млади јунак привидно решава супериорном техничком справом. „Заточен у универзуму ствари, осећајући неутаживу жеђ за уживањима и новинама, желећи увек више од оног што може себи да понуди, нови потрошач је роб игре са негативним билансом у коме се незадовољства само продубљују” (Жил Липовецки, *Парадоксална срећа. Озлед о хиперхипотрошачком друштву*, прев. Милица Козић, „Издавачка књижевница Зорана Стојановића”, Сремски Карловци – Нови Сад 2008, 208). Његова жеља за поседовањем предмета га претвара у објекат, пошто је у стању да уради све како би га себи омогућио. Зато продаје своје тело старом хомосексуалцу како би добио потребна средства за куповину *Нимбуса*. Међутим, свемоћни *Нимбус* му казује оно у шта није био сигуран, а то је да га девојка више воли због глицера који поседује него због њега самог, и даје му осећај супериорности, али у њему подстиче егоизам и пожуду. Испуњен осећањем моћи због способности да чита скривене мисли и погледе, он остаје учаурен у сопственој несигурности и егоизму.

²³ Н. Маловић, *Пруџаској* *лави* *сјорије*, 78. „Моја амбиција била је да будем дио System-а, да будем дигиталан до те мјере да и сам поседујем магичну технологију оличену у лику чаробног штапића *Нимбуса*...” (Исто, 80–81).

²⁴ Према: С. Владушић, *Црњански, Меѓалолоис*, 113.

да колонизује. Зли демијург романа, креатор новог света за Пераст, мистериозни Адам Оз, казује кључну мисао: „Технологија се теологизовала, видите и сами.”²⁵ У том смислу се да сагледати и умирање становништва због ГМО спора које доноси врли нови свет. Маловић исписује каталог модерних пошаста и свесно га доводи до ивице карикатуралности. Интелигентне биочестице расту из тела и разграђују га, па радници умиру у мукама. Биотехнологијом се живот појединца ставља под контролу великог капитала, чиме он добија моћ да контролише људски живот – моћ која је, изнова, била доступна само Богу. Притиснути кризом и немаштином (у коју се убрзано срља у роману), грађани губе своје људско достојанство. У роману се то представља метафором гладних галебова које Оз контролише помоћу комадића хлеба: „Ногу пред ногу, Оз је све галебове држао везане за себе невидљивим концем. (...) Те су птице заправо умирале од глади. Зато их је било лако држати на узици.”²⁶

Неоколонијалне стратегије

Својим приповедањем Маловић огољава механизме власти и манипулације грађанима, а понајвише неоколонијалне стратегије за освајање одређене територије. „Излаза дакле нема, ни лијево ни десно, хвала модерној демократији”, каже Маловић.²⁷ Управо жеља за поноситим животом и просперитетом доводи грађане Пераста у ропство. Ову парадоксалну тенденцију, да се у свету који тежи укидању граница јавља потреба да се границе успостављају и ојачавају, Чижевски именује као етос пограничја и сматра да граница служи за омеђивање идентитета – што је и разумљиво, с обзиром на контекст неоколонијалног света, који тежи поништавању идентитета.²⁸ „Све чешће, управо у име слободе и угроженог суверенитета, грађани захтевају јачање граница или, одлучно, њихово затварање.”²⁹ Локалпатриотизмом грађана се манипулише и он се окреће у своју супротност: жеља за просперитетом и осећање поноса због богате културноисторијске баштине помало скрајнутог приморског места чине веома плодно тле за ову стратегију. Подстрекивање жеље за просперитетом циљана је стратегија у којој

²⁵ Н. Маловић, *Једро наде*, 252.

²⁶ Исто, 239.

²⁷ М. А. Ивков, „Коначно медитерански роман...”, 1119.

²⁸ „Иза тога такође стоји жеља за стварањем надлокалне грађевине, цивилизације универзалног карактера, која би обухватала и присвајала што више различитих простора” (Кшиштоф Чижевски, *Етос пограничја*, прев. Љубица Росић, „Круг”, Београд 2010, 81).

²⁹ Исто, 76.

је следећи корак тежња за отцепљењем и независношћу града, у односу на нешто већи суседни град Котор, а у односу на који постоји притајени а неговани ривалитет. Осамостаљивање мале а сиромашне нове федеративне јединице је припремни ступањ у њеном убрзаном трансформисању у вазални положај. Скривени наум Председника „независног” Пераста је потреба да се што пре прихвати једна глобална власт и, по могућству, једна религија. Град-република који нема своје ресурсе постаје лака мета крупног капитала, а ова позиција није много различита од стварног економског положаја Боке: „Бока Которска је самостална и суверена само као метафора онога што називамо балканизацијом, с једне стране. Са друге стране, то је једна од многих квази-држава којом управљају прокуратори Уједињених земаља. Рјечју, неспособна је.”³⁰ У центру финансијске моћи влада *урбана* елита: руководиоци мултинационалних компанија („Компанија је место у којој се назире надљудска моћ”³¹), удружени са бирократама и политичарима, делају преваходно по начелу повећања профита.³² Смекијина фабрика која је требало да донесе просперитет граду бива тенденциозно уништена (јефтина радна снага која се транспортује из Кине умире у току транспорта), Пераст одмах срља у немаштину и глад и почиње глобални рат. У овом процесу пресудну улогу имају политичари, у чему се издваја лик потештатице, Марије Змајевић („Она је, да се разумијемо, политичка звер. Плаћена, као и свака политичарка, да за послодавца одради посао у глобално скрајнутом Перасту”³³), која својим ватреним говорима подстиче и реализује процес осамостаљивања Пераста, а заправо све ради да тај процес доведе у питање.

Тело као оруђе и роба

Проблем сексуалности у Маловићевом роману наглашен је до карикатуралности, па се хомосексуалност и проституција приказују као легитимно политичко средство. Тело постаје инструмент

³⁰ М. А. Ивков, „Коначно медитерански роман...”, 1123.

³¹ С. Владушић, *Црњански, Меѓалојолис*, 283.

³² „... већ је у питању простор који заснива један посебан тип идентитета који не може бити поистовештен са националним идентитетом, као и један посебан тип урбане свести који одређује однос између људи и према људима, (...) према другом које није дефинисано кроз националну, већ кроз просторну разлику (...). Та урбана свест је истовремено и ознака једног (негативног) односа према традиционалном склопу хуманистичких вредности. (...) Мегалополис, даље, упућује и на једну посебну слику света коју карактерише мрежа велеграда, насупротив глобу издељеном националним границама” (С. Владушић, *Црњански, Меѓалојолис*, 23).

³³ Н. Маловић, „Век у којем је загађено и време...”, 714.

и роба. „Хиперпотрошачко друштво доживљава оргијастичку инфлацију, виртуелни, хард и банализовани хиперсекс, који је доступан свима и у сваком узрасту, у сваком тренутку, код куће или на даљину.”³⁴ Цинична је потреба потештатице, Марије Змајевић, да јавно истиче како се отворено проституише у општем интересу, а ту своју црту представља као револуционарну жртву за свој град и његове становнике. Потештатица је, како смо напоменули, само привлачно оруђе за остваривање планова њеног бившег мужа. „Адам Оз, власник свега Пераста, није грађен као демон. Него као генијални политичар.”³⁵ За чудовишног власника нове републике, извежбаног у опонашању туђих израза лица, нема границе у инструментализовању људи, чак (или поготово) кад је реч о његовим најближим сродницима. „Док модерност укида везу између субјекта и његове прошлости, новац укида његову својственост и своди га на *функцију или улогу*. Идентитет постаје фасада, јер идентитет постаје идентичност са ничим: тек тада је субјект у потпуности отворен за улоге и функције у Мегалополису.”³⁶ Осим своје бивше жене, он користи и свога сина Моза као примамљиву хомосексуалну играчку за остареле политичаре и то подвођење користи за уцењивање политичких поданика. Запањеном Смекији, ужаснутом отвореним наметањем моћи и неправде, он прети алузијама да га је мали Моз сексуално привукао, а након тога хладнокрвно објашњава своје пориве као сасвим легитимне, наводећи примере из митова и Старог завета у којима су очеви спремно жртвовали своје синове (Зевс је Диониса оставио на престолу и начинио га жртвом богова који су га силовали и раскомадали) како би себи обезбедили континуитет власти.

Но, пошто Маловић има потребу да све пошести савременог света дестабилизује увођењем догађаја који имају супротну семантичку носивост, тако је и инструментализовање телесног опонирано чистој љубави Марије Вукасовић и Николе Смекије, који добијају улогу чувара, заштитника урушених вредности и зачетника новог живота (у дословном и пренесеном значењу). Отуд и њихова имена носе библијску симболику: „Име је суштина. Св. Никола и Богородица (или у католичанству Мадона/Госпа) – заштитници су помораца, и подразумевијевајући су домаћини у роману који третира плаво-бијели феномен по коме је пловити нужно, док живјети баш и није.”³⁷ Њихова љубавна ноћ на мору под светлошћу планктона и кишом метеора својом лиричношћу и квалитетом издваја

³⁴ Ж. Липовецки, *Парадоксална срећа...*, 277.

³⁵ Н. Маловић, „Век у којем је загађено и време...”, 714.

³⁶ С. Владушић, *Црњански, Меѓалололис*, 289.

³⁷ Н. Маловић, „Век у којем је загађено и време...”, 713.

се као једна од успешнијих љубавних сцена у новијој српској књижевности. Због своје сродности небеса и водена површина доживљавају се одувек као симетријске: оне се огледају једна у другој, међусобно се прожимају и својим одблесцима образују фантазмагорични свет, па се оно што се дешава у једној равни преноси на другу. Простор између етеричних равни доживљава се као простор чудесног па се сједињавање јунака, које је и духовно и телесно, митизује, као да су јунаци библијских имена „једини људи на свијету, под кишом Персеида”³⁸ који управо стварају нови живот. Због светлосних одблесака на мору и небу њима се чини да се њихова љубав преселила на небеса и добила обележје чудесног, божанског: „Сад је небо водило љубав, пало ми је на ум, с онима који вјерују.”³⁹ Док се поредак света урушава, њихова љубав га оцеловљује и враћа у тај свет хармонију.

Културноисторијско њамћење као „једро наде”

Јунак Маловићевог романа свој живот посвећује очувању медитеранске традиције – он заштићује своју робну марку мајице са плаво-белим пругама. Николина изабраница чини то исто: као врхунски стручњак за барокну уметност који има позиве да ради широм света, она остаје у Перасту да чува његову уметничку баштину. Плаво-беле пруге, као симбол приповедне збирке и романа, имају вишеструку историјску и културолошку симболику: оне су знак Медитерана, знак социјалних разлика (нпр. борба плаве крви, аристократије, против пука), одећа руске и америчке морнарице, сексуални симбол, али и симбол рата. „Морнарска мајица је лого доба”, сматра и Оз, али његова намера је да га користи у војне сврхе.

Контратежа апокалиптичној стварности у роману проистиче и из тзв. историјског дискурса, односно опширног приповедања о богатом историјском наслеђу Пераста и Боке. Мото књиге, мисао адмирала бокелске морнарице Милоша Милошевића, да је „наша перспектива у нашој ретроспективи” експлицира ову тенденцију. У друштву које се труди да само себе поништи, успоставља се антагонизам између оних који се сећају и оних који заборављају на свој идентитет и на своју прошлост. Будући да се књижевност често сматра чистим изразом културног идентитета нације, важна улога књижевности по Маловићу јесте да тематизује кључна питања националне историје: „Као што нема рафиниране књижевности

³⁸ Н. Маловић, *Једро наде*, 140.

³⁹ Исто, 141.

без Бога, љубави и смрти, тако нема ни савремене књижевности која не оперише критичним тачкама националне историје. Многи савременици бјеже од историје, проглашавајући је ретроградном темом, баластом модерног приповиједања, но ја перем руке од таковога тумачења.⁴⁰ Као поносити Бокелј и Медитеранац („Медитеран је Средиште земље“⁴¹ – „Бока је цивилизацијско саће (...) Бока је, приде, вишевјековна српска лука“⁴²), Маловић је заслужан за увођење медитеранског духовног простора у српску књижевност.

У свим временима Пераст се суочавао са природним катастрофама, опсадама, бивао у више наврата *град мртвих*, али је увек успевао да изнова оживи. Симбол простора који одолева освајањима, ратовима и похарама јесте његово *једро наде*, хрид посвећена Богородици – Госпи од Шкрпјела. Приповедање о историјским похарама и недаћама у основи ипак има виталистички смисао: свест о прошлости рађа у јунацима оптимизам да ће и ова безизлазна позиција у којој су се нашли једном проћи, а град ће још једном у својој дугој историји смоћи снаге да опстане. Суочени са катаклизмом која се надвила над њима, јунаци у новом животу који је зачет у Маријиној утроби проналазе наду и животни оптимизам. Завршна слика пара који, гледајући у *устиа мрака*, како то каже Алек Вукадиновић, једино може да моли за свој опстанак („Госпо од Шкрпјела, моли за нас!“⁴³), указује се као метафора позиције појединца у данашњем свету. Пут за одупирање неоколонијалном духу у оквиру нове прозне парадигме српске књижевности јесте критички став према стварности и труд да се књижевност види као чувар културне баштине и језика. А то управо својим делима покушава Никола Маловић.

⁴⁰ М. А. Ивков, „Коначно медитерански роман...“, 1119.

⁴¹ Н. Маловић, „Век у којем је загађено и време...“, 709.

⁴² М. А. Ивков, „Коначно медитерански роман...“, 1118.

⁴³ Н. Маловић, *Једро наде*, 310.